

/Szépirodalmi, 1971./

A kötet megjelenése óta eltelt viszonylag rövid idő természetesen nem tette lehetővé, hogy igazán nagylélegzetű tanulmányok jelenhessenek meg Petri költészetéről. De már az eddig reflektáló-értékelő írások is egy nagyigényű, rendkívül jelentős költői indulást regisztrálhattak. Legfontosabb megállapításunkként talán annak a Petri által is vállalt feladatnak a hangsúlyozása emelhető ki, hogy bonyolultabb korunknak megfelelő differenciáltabb alapokon kíván ez a líra építkezni; tudatosan vállalva a József Attila-hagyományhoz való újraértékelő-meghaladó viszonyulást.

Petri alapállása a korunk Kelet-Európájában élő értelmiségie: az itt és most, aktuális világunk elemzésével vállalja a költészet örök feladatát: létünk magyarázatát.

A kötet három ciklusa közül az első kettő /Demi sec, belső beszéd/ a szubjektív kapcsolatok szintjén végzi vizsgálatait. Az "önmagát a lehetőséget kísértetcsarnokává" bővíteni akaró költő kipróbálja az emberi kapcsolatok különféle lehetőségeit profán-dezilluzionáló, leleményesen ironikus-groteszk versekben. /Ki vagy, Catullusom, Történet, Levélminta, Eképp jeleztem stb./ A felelősséggel vállalt költői hivatás esélyeit a szerelmi érzés ábrázolására az első ciklus reprezentatív verse, "A szerelmi költészet nehézségeiről" vizsgálja meg, többszörös ironikus hangváltás után a vallomás pátozsaig emelkedve. A második ciklus már azt a problémát veti fel, hogy nem lehet választani az adott kereteken belül: ezért kap nagy hangsúlyt a halál /Fiatal haldokló, Három dal, Egy emlék/ hol tragikus, hol keservesen ironikus hangszerelésben. A korunk szimbólumává növesztett "Zátony" c. versben már az öngyilkosság problémájával néz szembe.

Az első két ciklus inkább általánosságban megvizsgált kérdéseit a harmadik /A felismerés fokozatai/ konkretizálja korunkra. Végletessé erősödik itt a tragikus pesszimizmus, a

tehetetlenség-érzés, plasztikussá válik a Petri-lira alapmagatartása: a becsapottság, kisemmizettség érzése, az önvizsgálat örvényeibe merült-merített, eszményeitől megfosztott s azokat profetikusan visszaidéző, a látszat-létezés privát celláival vívódó, sebeit újra meg újra feltépő ember borzongató magánya ez. Az öt idetaszító okok után nyomoz az egész kötet egyik legtökéletesebb darabja, az "Ismeretlen kelet-európai költő verse 1955-ből". A megsemmisülés, öngyilkosság képzeletű tesztek komorrá a ciklus verseit, s az önmagát sem kimélő gunytól egyfajta heroikus pesszimizmus pátozáig jut el a "Kizsarolt nevetséges életünket" című versben. "A felismerés fokozatai" a tartását megőrizni akaró, de a megsemmisülésre készülő embert állítja elé: egyfajta béke nélküli Nirvána hangulatához ért el a költő. Rendkívül igényes gondolatainak köntöse is kellemes meglepetés: fölényes verstechnika, föl-fölbukkanó antik metrumok, finom retorikusság feszíti végérvényesség-igényűvé hétköznapi-kötetlen versbeszédét. Imponáló magasfoku stílus-tudatossága, melyet minden költői eszközére kiterjeszt. Mintegy irónikus fintorral szemléli ezeket az eszközöket, kajánul felmutatva olykor a fonákjukat is. Képalakítását nagyfoku konkrétság jellemzi, de sokszor groteszk képeinek önmagukon tulmutató szürrealista vibrálását is ezzel a könnyörtelen konkrétsággal éri el. Külön kell említenünk mindig eredeti, a mondanivaló és hangulat fő súlyait hordozó hasonlatait. Mestere a különféle nyelvi rétegek irónikus keverésének, szívesen él az elliptikus kifejezésmód eszközével, enjambement-jai sokszor reveláló erejűek. Sokszor használ meghökkentő-groteszk /obszcén/ képeket - hiszen költészetének alaptermészete is kihívó, provokatív, racionalitásával töprengésre - vitára készítő.

Szuverén világképe kifejezésére megtermetette sajátos motívumrendszerét; az egész kötetben végigvonul a por-penész-rozsda-televény és a nap-vagy évszakokhoz kapcsolt hó-eső-pára-nyirkosság képzetsora, s az őket összekapcsoló fény-motívum. /Pl. Összeomlás/

A korunk értelmezésében nála kulcsfontosságú por-motívum alapján határozhatjuk el az ugyancsak kritikus-ostorozó magatartású Ladányi Mihály költészetétől.

Mig Ladányi harcossága erősen személyes jellegű, oldalvágásait egy általa világosan látott frontvonal tulsó oldala felé intézi, addig Petrit az a jellegtelenség, amorf átmenetiség űrli, melyet a szállongó, lebegő, mindent belepő és deformáló, konturталanná tevő por képzetében ragadott meg.

Ennek a bizonytalanságnak, ideiglenességnek, alaktalanságnak a megfogalmazásával érte el Petri azt, hogy elénk állithatta annak a nemzedéknek általános állapotát, amely nemzedék politikai tudatának kezdőpontja valahol az ismeretlen keleteurópai költő versének fiktív dátuma körül kerekendő.

Pakusza Vilmos

